

مقایسه اثربخشی آموزش فلسفه برای کودکان (P4C) و یادگیری مبتنی بر بازی (GBL) بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی

سجاد زنده‌دل: دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران
سیده حمیده سلیم بهرامی: استادیار، گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران (* نویسنده مسئول) salimbahrami8545@gmail.com
محمد کاظم فخری: استادیار، گروه روانشناسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

فلسفه برای کودکان،
یادگیری مبتنی بر بازی،
مهارت‌های ارتباطی

زمینه و هدف: اختلال اضطراب جدایی یکی از شایع‌ترین اختلالات اضطرابی دوران کودکی است لذا پژوهش حاضر، با هدف مقایسه اثربخشی آموزش فلسفه برای کودکان (P4C) و یادگیری مبتنی بر بازی (GBL) بر مهارت‌های ارتباطی در کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی طراحی و اجرا شد.

روش کار: روش پژوهش، آزمایشی از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری دو ماهه با دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل بود. جامعه آماری در این پژوهش شامل ۱۸۰ کودک مبتلا به اختلال اضطراب جدایی بود، که در ۶ ماهه دوم سال ۱۴۰۲ به یکی از مراکز، از ۶۰ مرکز روان‌درمانی شهر ساری مراجعه کردند. در این پژوهش، ۴۵ کودک مبتلا به اختلال اضطراب جدایی، به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند که به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر فلسفه برای کودکان و ۱۵ نفر یادگیری مبتنی بر بازی) و یک گروه کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند. در این پژوهش، از پرسشنامه‌های مهارت‌های ارتباطی (بارتون، ۱۹۹۰) و اضطراب چندبعدی کودکان (مارچ و همکاران، ۱۹۹۷) استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آزمون واریانس با اندازه‌گیری مکرر و نرم‌افزار SPSS21 استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن بود که بین P4C و GBL بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی تفاوت معناداری وجود دارد به طوری که P4C از GBL بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی مؤثرتر است. همچنین نتایج حاصل از میانگین پس‌آزمون و پیگیری در P4C و GBL، حاکی از تأثیرات پایدار هر دو رویکرد بر مهارت‌های ارتباطی بود.

نتیجه‌گیری: به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که برای ارتقای مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی می‌توان هم از آموزش فلسفه برای کودکان و هم از یادگیری مبتنی بر بازی استفاده کرد ولی اثربخشی P4C بیشتر است.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Zendeudel S, SalimBahrami SH, Fakhri M. Comparison of Effectiveness of Philosophy for Children (P4C) and Game-Based Learning (GBL) on Communication Skills in Children with Separation Anxiety Disorder. Razi J Med Sci. 2024(3 Aug);31.80.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en>).

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 4.0 صورت گرفته است.

Comparison of Effectiveness of Philosophy for Children (P4C) and Game-Based Learning (GBL) on Communication Skills in Children with Separation Anxiety Disorder

Sajjad Zendeheel: PhD Student in Educational Psychology, Department Of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Seyedeh Hamideh SalimBahrami: Assistant Professor, Department Of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran (* Corresponding Author) salimbahrami8545@gmail.com

MohammadKazem Fakhri: Assistant Professor, Department Of Psychology, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

Abstract

Background & Aims: Separation anxiety disorder (SAD) is one of the most common childhood anxiety disorders. SAD involves significant distress when a child is unexpectedly separated from home or a close attachment figure. When a person with a separation anxiety disorder is separated from loved ones such as parents or caregivers, they may experience constant worry about possible harm or loss to the person they are attached to and experience separation nightmares. They may exhibit behaviors such as refusing to go to school or being overly attached to their caregivers. Symptoms are usually seen in children or young adults but can continue into adulthood. School phobia/school avoidance and separation anxiety disorder are not the same thing. School phobia/school avoidance cannot be officially diagnosed. Instead, the result is that a child or teenager suffers from diseases such as separation anxiety disorder, panic disorder and social anxiety disorder. According to the fifth edition of the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, the prevalence of separation anxiety disorder in children is reported to be about 4 percent, and the main feature of this disorder is excessive fear and worry of being separated from home and loved ones. Separation anxiety disorder is one of the most common childhood anxiety disorders, therefore, the present study aims to compare the effectiveness of philosophy education for children (P4C) and game-based learning (GBL) on communication skills in children with separation anxiety disorder.

Methods: In terms of experimental method, this research was semi-experimental with a pre-test, post-test and two-month follow-up design with two experimental groups and one control group. The statistical population in this research was all children suffering from separation anxiety disorder (SAD) aged 8 to 12 years, who visited one of the 60 psychiatric centers in Sari in the second 6 months of 2012, and the number of these children was 180. . The number of sample sizes in experimental studies is considered between 10 and 30 people (Hasanzadeh, 1402). Therefore, in the current research, the number of people in each group was 15 people. Therefore, the statistical sample size included 45 people, of which 30 people were in two experimental groups (15 people teaching philosophy for children and 15 people game-based learning) and 15 people were in the control group. In this research, an available sampling method was used, and the participants were randomly divided into two experimental groups (15 people in each group) and a control group (15 people). In this research, March et al.'s (1997) multi-dimensional children's anxiety questionnaire was used to diagnose separation anxiety disorder, and Barton's (1990) communication skills questionnaire was used for communication skills. To analyze the data, the method of variance test with repeated measurements and SPSS21 software was used.

Results: The findings indicated that there is a significant difference between P4C and GBL in the communication skills of children with separation anxiety disorder, so P4C is

Keywords

Philosophy for Children,
Game-Based Learning,
Communication Skills

Received: 02/03/2024

Published: 03/08/2024

more effective than GBL in the communication skills of children with separation anxiety disorder. Also, the results of the average post-test and follow-up in P4C and GBL indicated the lasting effects of both approaches on communication skills. The results of the Bonferroni post hoc test to check the difference between the averages in the three stages of pre-test, post-test, and follow-up are shown in Table 6. According to Table 6, there is a significant difference between the scores of communication skills in the stages of pre-test with post-test and pre-test with follow-up. However, there is no significant difference between the post-test and the follow-up, which is due to the stability of the educational intervention. The comparison of the averages shows that the scores of communication skills have increased significantly in the post-test and follow-up phases compared to the pre-test phase.

Conclusion: In general, it can be concluded that to improve the communication skills of children with separation anxiety disorder, both philosophy education for children and game-based learning can be used, but the effectiveness of P4C is greater. The results show that there is a significant difference between philosophy education for children and game-based learning on the communication skills of children with separation anxiety disorder. The results show that both philosophy education for children and game-based learning are effective on children's communication skills, but according to the pre-test, post-test, and follow-up averages, philosophy education for children has a greater effect than learning. It is based on the game on the communication skills of children with separation anxiety disorder. Besides, according to the pre-test, post-test, and follow-up averages, the results show the stability of the changes made by both approaches to communication skills. This type of learning helps children learn different concepts in a way that appeals to them through practical and concrete experiences. In this method, children actively participate in the learning process and gain new experiences and learning through interaction with the environment, peers, and teachers. This method allows them to improve their communication and social skills without formal pressures, as the game naturally provides a context for communication and cooperation. Also, game-based learning can help children to get to know their feelings better and thus achieve better control of anxiety and stress. One of the important features of this type of learning is the emphasis on creativity and flexibility. Children discover and experience the world around them through play, and this process helps to develop creative thinking and problem-solving. Also, games can help children understand complex concepts more only because games naturally use elements of storytelling and engaging interactions. Since games give children the opportunity to learn in an environment without fear of making mistakes, their confidence in performing various activities also increases. Despite the many advantages of this method, game-based learning may be less effective in strengthening critical thinking skills and deeper analysis than other methods such as teaching philosophy to children, but overall it is still an effective method in strengthening social skills.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Zendehtdel S, SalimBahrami SH, Fakhri M. Comparison of Effectiveness of Philosophy for Children (P4C) and Game-Based Learning (GBL) on Communication Skills in Children with Separation Anxiety Disorder. *Razi J Med Sci.* 2024(3 Aug);31.80.

Copyright: ©2024 The Author(s); Published by Iran University of Medical Sciences. This is an open-access article distributed under the terms of the CC BY-NC-SA 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.en>).

*This work is published under CC BY-NC-SA 4.0 licence.

مقدمه

اختلال اضطراب جدایی (Separation Anxiety Disorder: SAD) یکی از شایع‌ترین اختلالات اضطرابی دوران کودکی است (۱). SAD زمانی که کودک به طور غیرمنتظره‌ای از خانه یا یک چهره دلبستگی نزدیک جدا می‌شود پریشانی قابل توجهی را در بر می‌گیرد. یک فرد مبتلا به اختلال اضطراب جدایی وقتی از افراد دلبسته مانند والدین یا مراقبین جدا می‌شود، این افراد ممکن است نگرانی دائمی در مورد آسیب یا از دست دادن احتمالی برای شخصی که به او وابسته هستند و کابوس‌های جدایی را تجربه کنند، ممکن است رفتارهایی مانند امتناع از رفتن به مدرسه یا چسبیدن بیش از حد به مراقبان خود را از خود نشان دهند (۲). علائم معمولاً در کودکان یا جوانان مشاهده می‌شود اما می‌تواند تا بزرگسالی نیز ادامه یابد. فوبیای مدرسه/اجتناب از مدرسه و اختلال اضطراب جدایی یکسان نیستند. فوبیای مدرسه/اجتناب از مدرسه را نمی‌توان به طور رسمی تشخیص داد (۳). در عوض، نتیجه این است که یک کودک یا نوجوان از بیماری‌هایی مانند اختلال اضطراب جدایی، اختلال هراس و اختلال اضطراب اجتماعی رنج می‌برد. طبق ویرایش پنجم راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی، شیوع اختلال اضطراب جدایی در کودکان حدود ۴ درصد گزارش شده است و ویژگی اصلی این اختلال، ترس و نگرانی مفرط از جدایی از منزل و افراد دلبسته است. در واقع، برای تشخیص اضطراب جدایی در کودکان، ضرورت دارد که حداقل سه نشانه در رابطه با نگرانی مفرط جدایی از شخص مورد دلبستگی، حداقل به مدت چهار هفته وجود داشته باشد (۴). این نگرانی‌ها احتمالاً به صورت امتناع از رفتن به مدرسه، ترس، ناراحتی هنگام جدایی از نزدیکان، شکایت مکرر از نشانگان جسمی نظیر سردرد، دل‌درد در مدت جدایی از افراد مورد دلبستگی و کابوس‌های مکرر با مضمون جدایی ظاهر می‌کند (۵).

دو مورد از پروتکل‌های مداخله‌ای برای کمک به کودکان دارای اختلال اضطراب جدایی آموزش فلسفه برای کودکان (P4C: Philosophy for Children) و یادگیری مبتنی بر بازی (Game-Based Learning: GBL) می‌باشد. فلسفه به معنای دانایی و آموزش فلسفی رویکردی نوین است (۶). فلسفه برای

کودکان برنامه‌ای است که توسط پروفیسور آمریکایی متیو لیپمن در اوایل دهه ۱۹۷۰ با هدف گذار از آموزش ناکارآمد سنتی تأسیس شد. با استفاده از داستان، موقعیت‌های چالش برانگیز زندگی را به کودکان ارائه می‌دهد تا با تفکر و بحث در مورد آنها، کودکان تفکر ارزشمند مهارت‌ها و رویکردی سنجیده به چالش‌های زندگی بیاموزند (۷). هدف از آموزش فلسفه به کودکان در نهایت آموزش تاریخ فلسفه به آنها نیست، بلکه آموزش تفکر با شروع از مفاهیم فلسفی است. این به رشد مهارت‌های سطح بالا در کودکان مانند پرسش، تحقیق، درک و تفسیر دانش، ایجاد روابط معنادار بین دانش، ایجاد ایده‌های بدیع و حل مسئله کمک می‌کند. بر اساس نظریه لیپمن، اهداف برنامه فلسفه، پرورش تفکر انتقادی برای کودکان شامل: پرورش تفکر خلاق، تفکر مسئولانه، پرورش ارزش‌های اخلاقی، آموزش ارزش‌های اخلاقی و رشد روابط فردی و میان‌فردی است (۸). جهت آموزش فلسفه برای کودکان از داستان استفاده می‌شود، داستان‌هایی که دارای ویژگی‌های زیر باشند: ۱. ماهیت فلسفی داشته باشند و دانش‌آموزان را به پرسشگری در مورد مفاهیم و روندهای استدلالی که در تجربه روزانه‌شان اتفاق می‌افتد تشویق کنند، ۲. پیچیدگی عمل اخلاقی را در زندگی روزانه مجسم کنند، ۳. پیوند هیجان و قضاوت فردی را مجسم کنند، ۴. دانش‌آموزان را به خواندن وضعیت قضاوت وادارند و رویدادهای آینده را تجسم کنند (۹).

در کشورهای زیادی، برنامه فلسفه برای کودکان در حوزه‌های مختلف و به منظور آموزش ارزش‌های جامعه در مدارس، آموزش تفکر، مقابله با شتاب تغییرات در جهان معاصر، نزدیک شدن به رسالت اصلی مدارس، تربیت شهروند معقول، خرسند و حساس به مسائل جهانی (مانند محیط زیست)، تقویت قدرت داوری، استدلال و قدرت تمییز در دانش‌آموزان در حال اجرا می‌باشد (۱۰). یک تعریف رایج از GBL استفاده از بازی و بازی در یک زمینه آموزشی است (۱۲). بانوارت (Banwart) و همکاران (۲۰۲۰) در مطالعه‌ای به این نتیجه رسیدند که یادگیری مبتنی بر بازی تجربه مستقیم، بازتاب و فرصت‌های خودارزیابی را فراهم می‌کند. بازی‌های جدی به طور گسترده در آموزش استفاده می‌شود ولی هدف آنها سرگرمی نیست بلکه

برای دستیابی به اهداف آموزشی مشخص است (۱۱). یادگیری مبتنی بر بازی تجارب همه جانبه‌ای ایجاد می‌کند که یادگیری تجربی را تسهیل می‌کند و سبک های یادگیری و هوش های متنوع را برآورده می‌کند (۱۳). سانتوس (Santos) (۲۰۲۳) بیان کردند که یادگیری مبتنی بر بازی به عنوان یک رویکرد امیدوارکننده ظاهر شده است که به طور مؤثر دانش آموزان را برمی‌انگیزاند و در عین حال تمرکز بر یادگیری را حفظ می‌کند (۱۴). GBL یک روش یادگیری است که از یادگیری مؤثر، تقویت فرایند تفکر و افزایش مهارت حل مسئله حمایت می‌کند (۱۵).

با توجه به موارد ذکر شده، در این پژوهش به بررسی مقایسه اثربخشی آموزش فلسفه برای کودکان (P4C) و یادگیری مبتنی بر بازی (GBL) بر مهارت‌های ارتباطی در کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی پرداخته شد.

روش کار

این پژوهش از نظر روش آزمایشی، از نوع نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری دو ماهه با دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل بود. این پژوهش با شناسه IR.IAU.SARI.REC.1403.050 در کارگروه/کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه آزاد اسلامی - واحد ساری به تصویب رسیده است. جامعه آماری در این پژوهش کلیه کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی (SAD) ۸ تا ۱۲ ساله بود، که در ۶ ماهه دوم سال ۱۴۰۲ به یکی از مراکز، از ۶۰ مرکز روان‌درمانی شهر ساری مراجعه کردند که تعداد این کودکان ۱۸۰ نفر بود. تعداد حجم نمونه در پژوهش‌های آزمایشی بین ۱۰ تا ۳۰ نفر در نظر گرفته می‌شود (حسن‌زاده، ۱۴۰۲). بنابراین، در پژوهش حاضر تعداد افراد هر گروه شامل ۱۵ نفر بود. بنابراین، حجم نمونه آماری شامل ۴۵ نفر بود، که ۳۰ نفر در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر آموزش فلسفه برای کودکان و ۱۵ نفر یادگیری مبتنی بر بازی) و ۱۵ نفر در گروه کنترل قرار گرفتند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد که شرکت‌کنندگان به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش

(۱۵ نفر در هر گروه) و یک گروه کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند. در این پژوهش برای تشخیص اختلال اضطراب جدایی از پرسشنامه اضطراب چندبعدی کودکان مارچ و همکاران (۱۹۹۷) و برای مهارت‌های ارتباطی، از پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی بارتون (۱۹۹۰) استفاده شده است که به معرفی هر یک از آن‌ها می‌پردازیم.

پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی: پرسشنامه مهارت‌های ارتباطی توسط بارتون (۱۹۹۰) ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۱۸ سوال به صورت لیکرت ۵ مرحله‌ای به صورت کاملاً مخالفم، تا حدودی مخالفم، تا حدودی موافقم، کاملاً موافقم می‌باشد. این پرسشنامه ۳ مقیاس مهارت کلامی (۶ سؤال)، مهارت شنود (۶ سؤال) و مهارت بازخورد (۶ سؤال) را مورد سنجش قرار می‌دهد. نمره گذاری پرسشنامه برای گزینه های «کاملاً مخالفم»، «تا حدودی مخالفم»، «مطمئن نیستم»، «تا حدودی موافقم» و «کاملاً موافقم» به ترتیب امتیازات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ در نظر گرفته می‌شود. پایین‌ترین نمره در این پرسشنامه ۰ و بالاترین نمره ۹۰ می‌باشد. بارتون (۱۹۹۰) روایی این پرسشنامه را با روش تحلیل عاملی تأیید و پایایی کل ابزار با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۷ و مؤلفه های مهارت کلامی، مهارت بازخورد و مهارت شنود را با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۶۳، ۰/۷۵ و ۰/۵۸ گزارش کرد.

پرسشنامه اضطراب چندبعدی کودکان: پرسشنامه اضطراب چندبعدی کودکان توسط مارچ و همکاران (۱۹۹۷) ساخته شده است. این پرسشنامه اضطراب را در طیف سنی ۸ تا ۱۹ سال می‌سنجد. این پرسشنامه دارای ۳۹ سؤال به صورت لیکرت ۴ درجه‌ای (هرگز، به ندرت، گاهی اوقات و همیشه) می‌باشد که ۴ خرده مقیاس اضطراب جسمی (۱۲ سؤال)، اضطراب اجتماعی (۹ سؤال)، اضطراب جدایی (۹ سؤال) و اجتناب از آسیب (۹ سؤال) را می‌سنجد. روش نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت نمره ۰ برای پاسخ هرگز، ۱ به ندرت، ۲ گاهی اوقات و ۳ همیشه می‌باشد. که پایین‌ترین نمره ۰ و بالاترین نمره ۱۱۷ می‌باشد. که نمره‌های بیشتر نشانه اضطراب بیشتر در کودک است. در پژوهشی پایایی برای این پرسشنامه با استفاده از

به آزمودنی‌ها و والدین آن‌ها، فرمی به عنوان رضایت نامه در اختیار والدین آزمودنی‌ها قرار گرفت تا رضایت خود را به صورت کتبی اعلام کنند. سپس با والدین و کودکان مصاحبه‌ای انجام گرفت و عواملی مانند قرار نداشتن تحت درمان دارویی و برآورده شدن ملاک‌های اختلال اضطراب جدایی بررسی شد. در ادامه کودکانی که برای پژوهش انتخاب شدند در دو گروه آزمایش و یک گروه کنترل به صورت هر کدام ۱۵ نفر قرار گرفتند. سپس پرسشنامه‌ها با توجه به پروتکل‌ها به صورت پیش‌آزمون بر روی گروه‌های آزمایش و والدین آن‌ها و به صورت جداگانه بر روی گروه گواه اجرا، تفسیر و بررسی شد. سپس با توجه به پروتکل‌ها پرسشنامه‌ها مجدداً پس از پایان جلسات آموزشی بر روی گروه‌های آزمایش و والدین آن‌ها به صورت پس‌آزمون اجرا، تفسیر و بررسی شد. پس از پایان جلسات آموزشی از گروه گواه مجدداً خواسته شد پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند. در مرحله انتهایی پژوهش، ۲ ماه پس از پایان جلسات آموزشی، از هر ۳ گروه و والدین آن‌ها خواسته شد جهت اجرای مرحله پیگیری پژوهش، به مراکز مراجعه کرده و پرسشنامه‌ها را بار دیگر تکمیل نمایند. نتایج پرسشنامه‌های مرحله پیگیری، تفسیر و بررسی شد. در این مطالعه برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف و آزمون واریانس با اندازه‌گیری مکرر استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS²¹ انجام شد.

یافته‌ها

مراحل سه گانه پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری به عنوان عامل درون آزمودنی و گروه به عنوان عامل بین آزمودنی در نظر گرفته شدند. ابتدا مفروضه‌های همگنی واریانس‌ها و کرویت بررسی شد. مطابق جدول ۱، چون سطح معناداری بزرگتر از ۰/۰۵ محاسبه شده ($P > 0/05$)، لذا تفاوت واریانس‌ها از نظر آماری معنادار نیست و فرض تساوی واریانس‌ها برقرار است. مطابق جدول ۲ چون سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ محاسبه شده ($P < 0/05$)، نشان داد که مفروضه کرویت برای سطوح درون آزمودنی متغیر زمان برقرار

روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و برای خرده‌مقیاس اضطراب اجتماعی ۰/۸۴، نشانه‌های جسمانی ۰/۷۸، اجتناب از آسیب ۰/۵۳ و اضطراب جدایی ۰/۵۸ گزارش شد.

پروتکل آموزش فلسفه برای کودکان (P4C): پروتکل آموزش فلسفه برای کودکان که توسط فتحی، قدسی و نادری (۱۳۹۷) ساخته شد شامل ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای بود، که به صورت ۱ جلسه در هفته بر روی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی اجرا شد. محتوای داستانی هر جلسه با توجه به مشکلات کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی که مورد نظر پژوهشگر بود با استناد به کتاب‌های قصه‌هایی برای فکر کردن فیشر، فلسفه در کلاس درس لیپمن، مجموعه کتاب‌های کندو کاو فلسفی برای کودکان و نوجوانان و مجموعه داستان‌های فکری برای کودکان ایرانی و نظر استاد راهنما جایگذاری شد.

پروتکل یادگیری مبتنی بر بازی (GBL): پروتکل یادگیری مبتنی بر بازی که توسط غفاری و همکاران (۱۳۹۸) ساخته شد، شامل ۱۴ مرحله آموزشی ۳۰ دقیقه‌ای به صورت هفته‌ای ۳ جلسه بود، که بازی‌های آن با توجه به نیازمندی محقق به استناد به کتاب‌های بازی و یادگیری در فضای باز، بازی و یادگیری، سرگرمی و بازی در آموزش، اصول نظریه‌ها و راهبردها و بازی‌هایی برای آموزش مهارت‌های زندگی به کودکان ۳ تا ۱۵ سال و نظر استاد راهنما در بسته آموزشی جایگذاری شد.

شیوه اجرای پژوهش در این مطالعه بدین گونه بود که ابتدا برای آمارگیری از تعداد مراکز مشاوره و روان‌درمانی به بهزیستی مراجعه شد. سپس چند مرکز از مراکز معرفی شده توسط بهزیستی انتخاب شد و چند مرکز تحت نظر سازمان نظام روانشناسی و مشاوره نیز انتخاب گردید. سپس با مراجعه به این مراکز، از مدیریت درخواست شد که کودکان دارای اختلال اضطراب جدایی یا مراجعینی که با این مشکل مراجعه کردند برای اجرای پژوهش در اختیار محقق قرار داده شوند. سپس افراد معرفی شده با توجه به معیارهای ورود و خروج وارد پژوهش شدند. پس از توضیح شرایط پژوهش

جدول ۱- نتایج مفروضه یکسانی ماتریس واریانس‌ها در آزمون لوین

متغیرها	زمان	آماره F	درجه آزادی اول	درجه آزادی اول	سطح معناداری
مهارت‌های	پیش‌آزمون	۰/۲۵۷	۲	۴۲	۰/۷۷۵
ارتباطی	پس‌آزمون	۲/۹۵۷	۲	۴۲	۰/۰۶۸
پیگیری		۳/۰۶۴	۲	۴۲	۰/۰۵۹

جدول ۲- نتایج آزمون موچلی برای بررسی مفروضه کرویت

اثر درونی	کرویت	مجذور	درجه آزادی	سطح معناداری	تصحیح اسپیلون
عامل زمان	۰/۶۴۵	۱۷/۹۶۶	۲	۰/۰۰۰	گرمین هوس هینه-فلت کمترین حد

نیست؛ بنابراین درجه آزادی به کمک آزمون گرمین هوس-گیسر اصلاح شد. نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که، در رابطه با عوامل

درون گروهی مقدار F محاسبه شده برای اثر پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در سطح ۰/۰۵ معنادار است که نشان دهنده اثربخشی آموزشی فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی با یک

در پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معنادار وجود دارد. نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی به منظور بررسی تفاوت بین میانگین‌ها در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در جدول ۴ نشان داده شد. مطابق جدول ۴ بین نمرات مهارت‌های ارتباطی در مراحل پیش‌آزمون با پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معنی‌دار

در جدول ۳ نشان می‌دهد که، در رابطه با عوامل درون گروهی مقدار F محاسبه شده برای اثر پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در سطح ۰/۰۵ معنادار است که نشان دهنده اثربخشی آموزشی فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی با یک

جدول ۳- نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر با عوامل درون گروهی فرضیه یک

عوامل	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره F	سطح معناداری	اندازه اثر
درون گروهی	زمان	۴۳۴۴/۳۱۱	۱/۴۷۶	۲۹۴۲/۸۴۸	۴۵/۳۳۹	۰/۰۰۰	۰/۵۱۹
بین گروهی	عامل زمان*	۳۴۱۵/۲۸۹	۲/۹۵۲	۱۱۵۶/۷۶۳	۱۷/۸۲۲	۰/۰۰۰	۰/۴۵۹
	خطا	۴۰۲۴/۴۰۰	۶۲/۰۰۲	۶۴/۹۰۸			
درون گروهی	گروه	۷۰۷۵/۷۳۳	۲	۳۵۳۷/۸۶۷	۱۲/۸۱۰	۰/۰۰۰	۰/۳۷۹
	خطا	۱۱۶۰۰/۰۰۰	۴۲	۲۷۶/۱۹۰			

جدول ۴- نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی جهت تعیین تفاوت پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در گروه آزمایش

متغیرها	مراحل	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری
مهارت‌های	پیش‌آزمون	۱۲/۰۸۹*	۰/۰۰۰
ارتباطی	پیگیری	۱۱/۹۷۸*	۰/۰۰۰
	پس‌آزمون	۰/۱۱۱	۱/۰۰۰

جدول ۵- نتایج آزمون تعقیبی بنفرونی جهت برای سه گروه (آموزش فلسفه برای کودکان، یادگیری مبتنی بر بازی و کنترل) به منظور تعیین تأثیر روش موثرتر

متغیرها	گروه‌ها	تفاوت میانگین‌ها	سطح معناداری
مهارت‌های	آموزش فلسفه برای کودکان	۸/۸۰۰*	۰/۰۴۸
ارتباطی	کنترل	۱۷/۷۳۳*	۰/۰۰۰
	یادگیری مبتنی بر بازی	۸/۹۳۳*	۰/۰۴۴

جدول ۶- نتایج آزمون تحلیل واریانس اندازه‌گیری مکرر بین گروهی

مقایسه	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آماره F	سطح معناداری	اندازه اثر
گروه آموزش فلسفه برای کودکان - گروه کنترل	گروه	۷۰۷۵/۶۰۰	۱	۷۰۷۵/۶۰۰	۲۳/۷۶۸	۰/۰۰۰	۰/۴۵۹
	خطا	۸۳۳۵/۳۳۳	۲۸	۲۹۷/۶۹۰			
گروه یادگیری مبتنی بر بازی - گروه کنترل	گروه	۱۷۹۵/۶۰۰	۱	۱۷۹۵/۶۰۰	۸/۶۱۵	۰/۰۰۷	۰/۲۳۵
	خطا	۵۸۳۶/۱۳۳	۲۸	۲۰۸/۴۳۳			

بحث

نتایج نشان می‌دهد که، تفاوت معناداری بین آموزش فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی وجود دارد. نتایج نشان می‌دهد که هم آموزش فلسفه برای کودکان و هم یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مؤثرند ولی با توجه به میانگین‌های پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری، آموزش فلسفه برای کودکان تأثیر بیشتری نسبت به یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی دارد. ضمن اینکه با توجه به میانگین‌های پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری، نتایج نشان‌دهنده پایداری تغییرات ایجاد شده توسط هر دو رویکرد، بر مهارت‌های ارتباطی می‌باشد. نتایج این تحقیق با نتایج تحقیقات بیوسا (Byusa) و همکاران (۲۰۲۲) (۶) و بولینگتون (Bullington) و همکاران (۲۰۱۹) (۱۲) همراستا بود. در تبیین نتایج به دست آمده می‌توان گفت که آموزش فلسفه به کودکان در افزایش مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی از تأثیر بالایی برخوردار است به گونه‌ای که کودکان در معرض آموزش یاد می‌گیرند که، چگونه به دیگران بازخورد دهند، چگونه نوبت را در صحبت کردن رعایت کنند، چگونه با یکدیگر آشنا شوند، چگونه به تمایلات و سلاقی یکدیگر احترام بگذارند، چه وقت لازم است عذرخواهی کنند، ناراحتی خود را چگونه به دیگران ابراز کنند، چگونه همدلی کنند و چگونه با یکدیگر با احترام برخورد کنند. در حین جلسات آموزشی استدلالات متفاوتی در مورد هر کدام از این موارد مطرح می‌شود و کودکان با خلق و خوی یکدیگر

وجود دارد. ولی بین پس‌آزمون با پیگیری تفاوت معنی‌دار نمی‌باشد که ناشی از ثبات مداخله آموزشی است. مقایسه میانگین‌ها نشان می‌دهد که نمرات مهارت‌های ارتباطی در مرحله پس‌آزمون و پیگیری نسبت به مرحله پیش‌آزمون به طور معنی‌داری افزایش یافته است.

مطابق جدول ۵، تفاوت میانگین گروهی که به شیوه فلسفه برای کودکان آموزش دیدند با گروه کنترل بیشتر از تفاوت میانگین گروهی که به شیوه یادگیری مبتنی بر بازی آموزش دیدند با گروه کنترل است که نشان دهنده آن است که روش آموزش فلسفه برای کودکان اثربخشی بیشتری نسبت به یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی دارد.

میزان اثربخشی دو روش آموزشی در مقایسه با گروه کنترل به طور مجزا نیز محاسبه شد و در جدول ۶ ارائه شده است. نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که، هر دو روش آموزشی فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی تأثیر معناداری دارند و با توجه به مجذور ضریب اتا میزان تأثیر آموزش فلسفه برای کودکان بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی (۰/۴۵۹) و میزان تأثیر یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی (۰/۲۳۵) می‌باشد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که: تأثیر آموزش فلسفه برای کودکان نسبت به یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به اختلال اضطراب جدایی بیشتر است.

آشنا می‌شوند و تفکرات خود را اصلاح می‌کنند و حتی یاد می‌گیرند چگونه باید برای آزادی و خواسته‌های دیگران ارزش قائل شوند. فلسفه برای کودکان باعث تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی، گفت‌وگو و درک مفاهیم عمیق‌تری از ارتباطات می‌شود (۱۵). این روش به کودکان کمک می‌کند تا بهتر بتوانند احساسات و افکار خود را بیان کنند و در ارتباط با دیگران، توجه بیشتری به نقطه‌نظرهای مختلف نشان دهند. این رویکرد باعث می‌شود که کودکان بهتر با چالش‌های اجتماعی و عاطفی مواجه شوند، که به‌ویژه برای کودکانی که با اضطراب جدایی دست‌وپنجه نرم می‌کنند، بسیار مفید است (۴). آموزش فلسفه برای کودکان به معنای آشنا کردن آن‌ها با مهارت‌های تفکر انتقادی و مفاهیم فلسفی در سطحی است که برای درک و تجربه‌های آن‌ها مناسب باشد. این روش در حقیقت به جای ارائه پاسخ‌های قطعی، کودکان را تشویق می‌کند که سؤالاتی را درباره جهان، خود و دیگران مطرح کنند و به کشف معانی و مفاهیم بپردازند (۶). این نوع آموزش شامل گفتگوهای گروهی است که در آن کودکان درباره موضوعاتی چون عدالت، دوستی، تفاوت‌ها، و معنای زندگی بحث می‌کنند. مربی نقش هدایت‌گر دارد و با طرح سؤالات مناسب، به کودکان کمک می‌کند تا درباره مسائل مختلف از زوایای متفاوت فکر کنند. این فرآیند باعث توسعه مهارت‌های تفکر تحلیلی و استدلالی، بهبود توانایی درک و بیان افکار، و همچنین تقویت مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی می‌شود. آموزش فلسفه به کودکان کمک می‌کند تا به مسائل با دقت و از زوایای مختلف نگاه کنند، سؤالات عمیق‌تری مطرح کنند و به دنبال راه‌حل‌های خلاقانه باشند (۱۱). این مهارت‌ها آن‌ها را برای مواجهه با چالش‌های زندگی بهتر آماده می‌کند. همچنین یاد می‌گیرند چگونه به طور موثر گوش دهند، نظرات دیگران را درک کنند و در مورد نظرات خود به صورت منطقی و متعادل بحث کنند که به بهبود توانایی‌های ارتباطی آن‌ها کمک می‌کند. از طریق فلسفه، کودکان یاد می‌گیرند که چگونه به‌طور مستقل فکر کنند و با استفاده از منطق و استدلال به راه‌حل‌های نوآورانه دست

پیدا کنند. این توانایی‌ها به آن‌ها کمک می‌کند تا در موقعیت‌های اجتماعی و عاطفی، انتخاب‌های هوشمندانه‌تری داشته باشند. بحث‌های فلسفی باعث می‌شود که کودکان بیشتر با نظرات و احساسات دیگران آشنا شوند و این امر منجر به افزایش همدلی و پذیرش تفاوت‌ها در آن‌ها می‌شود که برای بهبود ارتباطات میان‌فردی بسیار مؤثر است. مشارکت در بحث‌های فلسفی به کودکان این امکان را می‌دهد که نظرات خود را با دیگران به اشتراک بگذارند و با پرسش‌ها و چالش‌های فکری روبه‌رو شوند. این فرآیند اعتماد به نفس آن‌ها را در بیان افکار و احساسات تقویت می‌کند. به‌طور کلی، آموزش فلسفه برای کودکان نه تنها به بهبود مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه باعث رشد شخصیت، تقویت تفکر مستقل و افزایش انعطاف‌پذیری ذهنی آن‌ها نیز می‌شود (۸).

در خصوص یادگیری مبتنی بر بازی می‌توان گفت که یادگیری مبتنی بر بازی به کودکان امکان تجربه‌های عملی و آموختن مهارت‌های اجتماعی در محیطی غیررسمی و سرگرم‌کننده را می‌دهد. در حالی که این روش نیز در بهبود مهارت‌های ارتباطی مؤثر است، اما به دلیل تمرکز بیشتر بر فعالیت‌های سرگرم‌کننده و کمتر بر مفاهیم عمیق‌تر، تأثیر آن ممکن است کمتر از آموزش فلسفه باشد. این نتیجه همراستا با نتایج تحقیق شوری (Shorey) و همکاران (۲۰۱۹) بود (۹). به طور کلی، به دلیل ساختار فلسفی و بحث‌های گفت‌وگومحور، آموزش فلسفه به نظر می‌رسد که به طور مستقیم‌تری بر بهبود مهارت‌های ارتباطی تأثیر می‌گذارد، به‌خصوص برای کودکانی که نیاز به توانایی‌های ارتباطی پیچیده‌تری دارند. یادگیری مبتنی بر بازی یک روش آموزشی است که از طریق بازی و فعالیت‌های تفریحی به کودکان کمک می‌کند تا مهارت‌های اجتماعی، عاطفی و شناختی خود را بهبود بخشند. در این روش، بازی به عنوان یک ابزار آموزشی مورد استفاده قرار می‌گیرد که به کودکان اجازه می‌دهد تا به طور غیرمستقیم و در محیطی سرگرم‌کننده مهارت‌های لازم را کسب کنند. این نوع یادگیری به کودکان کمک می‌کند تا از طریق تجربه‌های عملی و ملموس، مفاهیم

اختلال اضطراب جدایی تأثیر مثبت دارند اما آموزش فلسفه تأثیر بیشتری دارد، می‌توان پیشنهادات زیر را برای بهبود بیشتر و بهره‌برداری مؤثر از این نتایج ارائه کرد: ترکیب این دو رویکرد می‌تواند نتایج بهتری ایجاد کند. استفاده از عناصر فلسفی در بازی‌ها و ارائه مباحث فلسفی به صورت بازی‌محور می‌تواند جذابیت یادگیری را افزایش دهد و تأثیرات عمیق‌تری بر مهارت‌های ارتباطی کودکان داشته باشد. با توجه به تأثیر بیشتر آموزش فلسفه بر مهارت‌های ارتباطی، توصیه می‌شود این رویکرد به عنوان بخشی از برنامه‌های آموزشی در مدارس، به‌ویژه برای کودکان با مشکلات اضطراب جدایی، گنجانده شود. ایجاد کلاس‌های فلسفه برای کودکان در کنار دیگر دروس می‌تواند به تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی، اجتماعی و عاطفی کودکان کمک کند. والدین و مربیان می‌توانند با شرکت در کارگاه‌های آموزشی در زمینه فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی، نحوه به‌کارگیری این روش‌ها را در خانه و محیط‌های آموزشی فرا بگیرند. این کارگاه‌ها می‌توانند به آن‌ها کمک کنند تا به صورت مؤثر از این رویکردها در تعاملات روزمره با کودکان استفاده کنند. پیشنهاد می‌شود ارزیابی‌های مداوم از تأثیرات این روش‌ها انجام شود و در فواصل زمانی مختلف مانند پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری، نتایج به‌دست‌آمده بررسی شوند. این ارزیابی‌ها می‌تواند به شناسایی نقاط قوت و ضعف هر روش کمک کرده و بهبودهای لازم را ممکن سازد. با در نظر گرفتن اینکه هر کودک ممکن است به روش‌های مختلف یادگیری واکنش متفاوتی نشان دهد، پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی به‌گونه‌ای طراحی شوند که به تفاوت‌های فردی کودکان توجه کنند. برای برخی کودکان یادگیری مبتنی بر بازی ممکن است مؤثرتر باشد و برای برخی دیگر آموزش فلسفه.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که هر دو روش آموزش فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی می‌توانند به طور مؤثری مهارت‌های ارتباطی کودکان

مختلف را به شیوه‌ای که برایشان جذاب است، یاد بگیرند (۵). در این روش، کودکان فعالانه در فرآیند یادگیری شرکت می‌کنند و از طریق تعامل با محیط، هم‌سالان و مربیان به تجربه‌ها و آموخته‌های جدید دست پیدا می‌کنند. این روش به آن‌ها امکان می‌دهد که مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی خود را بدون فشارهای رسمی بهبود بخشند، زیرا بازی به طور طبیعی زمینه‌ای برای ارتباط و همکاری فراهم می‌آورد. همچنین یادگیری مبتنی بر بازی می‌تواند به کودکان کمک کند تا بهتر با احساسات خود آشنا شوند و از این طریق به کنترل بهتر اضطراب و استرس دست یابند. یکی از ویژگی‌های مهم این نوع یادگیری، تأکید بر خلاقیت و انعطاف‌پذیری است. کودکان از طریق بازی به کشف و تجربه دنیای اطراف خود می‌پردازند و این فرآیند به توسعه تفکر خلاق و حل مسئله کمک می‌کند. همچنین، بازی‌ها می‌توانند به کودکان کمک کنند تا مفاهیم پیچیده را به شکل ساده‌تری درک کنند، چرا که بازی‌ها به طور طبیعی از عناصر داستان‌سرایی و تعاملات جذاب استفاده می‌کنند (۲). از آنجایی که بازی‌ها به کودکان فرصت می‌دهند که در محیطی بدون ترس از اشتباه کردن یاد بگیرند، اعتماد به نفس آن‌ها در انجام فعالیت‌های مختلف نیز افزایش می‌یابد. با وجود مزایای متعدد این روش، یادگیری مبتنی بر بازی ممکن است در مقایسه با روش‌های دیگر مثل آموزش فلسفه برای کودکان، تأثیر کمتری بر تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی و تحلیل عمیق‌تر داشته باشد، اما به طور کلی همچنان به عنوان روشی مؤثر در تقویت مهارت‌های اجتماعی و یادگیری مفاهیم پایه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد (۷).

محدودیت‌ها: محدودیت‌های مطالعه حاضر شامل همکاری نکردن بعضی از مسئولین مراکز مشاوره و روان‌درمانی جهت در اختیار قرار دادن آزمودنی‌ها برای پژوهش، همکاری نکردن آزمودنی‌ها جهت تکمیل پرسشنامه‌ها بود.

پیشنهادات: با توجه به نتایج مطالعه که نشان می‌دهد هر دو روش آموزش فلسفه برای کودکان و یادگیری مبتنی بر بازی بر مهارت‌های ارتباطی کودکان مبتلا به

Public Health. 2023;11:1113682.

3. Oestreich JH, Guy JW. Game-Based Learning in Pharmacy Education. Pharmacy (Basel). 2022;10(1):11.

4. Gutiérrez-Puertas L, Márquez-Hernández VV, Gutiérrez-Puertas V, Granados-Gómez G, Aguilera-Manrique G. Educational Interventions for Nursing Students to Develop Communication Skills with Patients: A Systematic Review. Int J Environ Res Public Health. 2020;17(7):2241.

5. Adolph KE, Hoch JE. The Importance of Motor Skills for Development. Nestle Nutr Inst Workshop Ser. 2020;95:136-144.

6. Byusa E, Kampire E, Mwesigye AR. Game-based learning approach on students' motivation and understanding of chemistry concepts: A systematic review of literature. Heliyon. 2022;8(5):e09541.

7. Chang CY, Chung MH, Yang JC. Facilitating nursing students' skill training in distance education via online game-based learning with the watch-summarize-question approach during the COVID-19 pandemic: A quasi-experimental study. Nurse Educ Today. 2022;109:105256.

8. Kuruca Ozdemir E, Dinc L. Game-based learning in undergraduate nursing education: A systematic review of mixed-method studies. Nurse Educ Pract. 2022;62:103375.

9. Shorey S, Ang E, Yap J, Ng ED, Lau ST, Chui CK. A Virtual Counseling Application Using Artificial Intelligence for Communication Skills Training in Nursing Education: Development Study. J Med Internet Res. 2019;21(10):e14658.

10. Kerr D, Ostaszkiwicz J, Dunning T, Martin P. The effectiveness of training interventions on nurses' communication skills: A systematic review. Nurse Educ Today. 2020;89:104405.

11. Banwart M. Communication Studies: Effective Communication Leads to Effective Leadership. New Dir Stud Leadersh. 2020;2020(165):87-97.

12. Bullington J, Söderlund M, Bos Sparén E, Kneck Å, Omérov P, Cronqvist A. Communication skills in nursing: A phenomenologically-based communication training approach. Nurse Educ Pract. 2019;39:136-14.

13. Khalafalla FG, Alqaysi R. Blending team-based learning and game-based learning in pharmacy education. Curr Pharm Teach Learn. 2021;13(8):992-997.

14. Santos FH. Preface: The science of game-based learning in education and health. Prog Brain Res. 2023;276:xiii-xviii.

15. van der Vleuten C, van den Eertwegh V, Girolodi E. Assessment of communication skills. Patient Educ Couns. 2019;102(11):2110-2113.

مبتلا به اختلال اضطراب جدایی را بهبود بخشند. با این حال، آموزش فلسفه برای کودکان به دلیل تأثیر عمیق‌تر و ساختاریافته‌تر در تقویت مهارت‌های تفکر انتقادی، گفت‌وگو و بیان احساسات، به عنوان یک رویکرد مؤثرتر شناخته شده است. ترکیب این دو رویکرد می‌تواند به بهبود بیشتر نتایج آموزشی کمک کند و در ایجاد محیطی جذاب و تعاملی برای یادگیری موثر باشد. همچنین، توجه به تفاوت‌های فردی کودکان و طراحی برنامه‌های آموزشی مناسب برای هر کودک، اهمیت زیادی دارد. استفاده از کارگاه‌های آموزشی برای والدین و مربیان می‌تواند به درک بهتر این روش‌ها و به کارگیری آن‌ها در محیط‌های خانگی و آموزشی کمک کند. در نهایت، ارزیابی‌های مستمر و پیگیری نتایج این برنامه‌ها می‌تواند به شناسایی نقاط قوت و ضعف هر روش کمک کرده و به بهبود مستمر فرآیند یادگیری و توسعه مهارت‌های ارتباطی کودکان منجر شود. به طور کلی، توجه به اهمیت آموزش فلسفه و یادگیری مبتنی بر بازی می‌تواند نقش مؤثری در رشد اجتماعی و عاطفی کودکان داشته باشد و به آن‌ها در مدیریت اضطراب و بهبود کیفیت ارتباطاتشان کمک کند.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکترای و زیر نظر کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری و با کد اخلاقی به شناسه IR.IAU.SARI.REC.1403.050 انجام گرفته است.

مشارکت نویسندگان

سیده حمیده سلیم بهرامی نگارش مقاله و محمد کاظم فخری ویراستاری مقاله را برعهده داشتند و سجاد زنده‌دل داده‌ها را تجزیه و تحلیل و تفسیر کرد.

References

1. Tuohy D. Effective intercultural communication in nursing. Nurs Stand. 2019;34(2):45-50.
2. Xu M, Luo Y, Zhang Y, Xia R, Qian H, Zou X. Game-based learning in medical education. Front